
The necessity and significance of linguocultural research of social media language

Elmatov Shokir Nurmatovich

sh.elmatov@mail.ru

Senior Lecturer,

University of Information Technology and

Management

Annotation *This article examines the linguocultural aspects of the language of social networks, which is an important part of modern digital communication space. The language units forming in social networks, discursive features, emotional-expressive means, as well as the integration of national and global culture are analyzed from the perspective of linguoculturology. The study substantiates the organic connection between the language of social networks and the mentality, cultural values, and worldview of society, while revealing the relevance and practical significance of scientifically studying this field.*

Keywords *Linguoculturology, social network language, internet discourse, cultural code, language and culture, digital communication*

Ijtimoiy tarmoq tilini lingvokulturologik tadqiq qilish zarurati va ahamiyati

Elmatov Shokir Nurmatovich

sh.elmatov@mail.ru

Katta o'qituvchi,

Axborot texnologiyalari va menejment universiteti

Annotatsiya *Mazkur maqolada zamonaviy raqamli kommunikatsiya makonining muhim qismi bo'lgan ijtimoiy tarmoqlar tilining lingvokulturologik jihatdan tadqiq etilishi masalasi yoritiladi. Ijtimoiy tarmoqlarda shakllanayotgan til birliklari, diskursiv xususiyatlar, emotsional-ekspressiv vositalar hamda milliy va global madaniyat uyg'unligi lingvokulturologiya nuqtayi nazaridan tahlil qilinadi. Tadqiqotda ijtimoiy tarmoq tilining jamiyat mentaliteti, madaniy qadriyatlari va tafakkuri bilan uzviy bog'liqligi asoslab berilib, ushbu sohani ilmiy jihatdan o'rganishning dolzarbligi va amaliy ahamiyati ochib beriladi.*

Kalit so'zlar *Lingvokulturologiya, ijtimoiy tarmoq tili, internet diskursi, madaniy kod, til va madaniyat, raqamli kommunikatsiya*

Необходимость и значение лингвокультурологического исследования языка социальных сетей

Элматов Шокир Нурматович

sh.elmatov@mail.ru

Старший преподаватель,

Университет информационных технологий

и менеджмента

Аннотация *В данной статье освещается вопрос лингвокультурологического исследования языка социальных сетей, который является важной частью современного пространства цифровой коммуникации. Языковые единицы, формирующиеся в социальных сетях, дискурсивные особенности,*

эмоционально-экспрессивные средства, а также единство национальной и глобальной культуры анализируются с точки зрения лингвокультурологии. В исследовании обосновывается органическая связь языка социальных сетей с менталитетом общества, его культурными ценностями и мировоззрением, раскрывается актуальность и практическая значимость научного изучения данной сферы.

Ключевые слова

Лингвокультурология, язык социальных сетей, интернет-дискурс, культурный код, язык и культура, цифровая коммуникация

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida ijtimoiy tarmoqlar jamiyat hayotining ajralmas qismiga aylanib, insonlar o'rtasidagi kommunikativ munosabatlarning yangi shaklini vujudga keltirmoqda. Internet makonida yuzaga kelayotgan yangi kommunikativ muhit tilning nafaqat funksional, balki madaniy, ijtimoiy va psixologik jihatlariga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Ayniqsa, ijtimoiy tarmoqlarda qo'llanilayotgan til birliklari – qisqartmalar, emojilar, memlar, yangi leksik birliklar va stilistik vositalar – til va madaniyat o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni yangicha ko'rinishda namoyon etmoqda.

Lingvokulturologiya fani tilni madaniyat bilan uzviy aloqada o'rganadigan yo'nalish sifatida ijtimoiy tarmoq tilini tadqiq qilishda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi. Ijtimoiy tarmoq tilining lingvokulturologik tahlili orqali muayyan jamiyatning qadriyatlari, mentaliteti, kommunikativ xulq-atvori va madaniy kodlari aniqlanadi. Shu nuqtai nazardan, virtual makonda yuzaga kelayotgan nutq shakllari real hayotdagi madaniy jarayonlarning aks-sadosi sifatida baholanishi mumkin.

Mazkur mavzuning dolzarbligi shundaki, ijtimoiy tarmoqlar orqali shakllanayotgan yangi til hodisalari an'anaviy til me'yorlariga ta'sir ko'rsatib, ularning transformatsiyasiga olib kelmoqda. Bu esa til taraqqiyoti, uning normativligi va funksional imkoniyatlarini qayta ko'rib chiqishni talab etadi. Shu bilan birga,

ijtimoiy tarmoq tilida milliy-madaniy xususiyatlarning aks etishi, global va lokal unsurlarning uyg'unlashuvi, shuningdek, tilning identifikatsion funksiyasining kuchayishi lingvokulturologik tadqiqotlar uchun keng imkoniyatlar yaratadi.

Tadqiqotning maqsadi ijtimoiy tarmoq tilini lingvokulturologik nuqtai nazardan tahlil qilish, undagi madaniy kodlar, milliy qadriyatlar va kommunikativ strategiyalarni aniqlashdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun ijtimoiy tarmoqlardagi matnlar, diskurs namunalari tahlil qilish, ularning semantik, pragmatik va lingvokulturologik xususiyatlarini o'rganish zarur hisoblanadi.

Shunday qilib, ijtimoiy tarmoq tilini lingvokulturologik jihatdan o'rganish nafaqat zamonaviy tilshunoslikning muhim yo'nalishlaridan biri, balki jamiyatning madaniy rivojlanish tendensiyalarini aniqlashda ham dolzarb ilmiy vazifa sifatida namoyon bo'ladi.

XXI asrda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi natijasida insonlararo muloqotning yangi shakllari vujudga keldi. Ijtimoiy tarmoqlar zamonaviy jamiyat hayotining ajralmas qismiga aylanib, nafaqat axborot almashinuvi, balki madaniy va ijtimoiy o'zaro ta'sir maydoni sifatida ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu virtual makonda shakllanayotgan til esa an'anaviy nutq shakllaridan farqli ravishda o'ziga xos lingvistik va madaniy xususiyatlarga ega.

Shu bois ijtimoiy tarmoq tilini lingvokulturologik jihatdan tadqiq etish

zamonaviy tilshunoslik fanining dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Chunki til nafaqat kommunikativ vosita, balki madaniyat, milliy tafakkur va ijtimoiy ongning aksidir.

Lingvokulturologiya va ijtimoiy tarmoq tili o'rtasidagi nazariy bog'liqligidir. Lingvokulturologiya til va madaniyatning o'zaro munosabatini o'rganadigan fan sohasi bo'lib, unda til milliy mentalitet va madaniy qadriyatlarining ifodachisi sifatida talqin etiladi. V.A. Maslova (2001) fikricha, "til – bu madaniyatning eng muhim komponenti bo'lib, unda xalqning tarixiy xotirasi va dunyoqarashi mujassam bo'ladi". Ushbu yondashuv ijtimoiy tarmoq tilini tahlil qilishda metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

Ijtimoiy tarmoqlar zamonaviy diskurs makoni sifatida tilning yangi funksional va madaniy qirralarini yuzaga chiqarmoqda. V.I. Karasik (2002) diskurs tushunchasini izohlar ekan, "diskurs tilning muayyan ijtimoiy va madaniy vaziyatdagi real qo'llanish shaklidir", deb ta'kidlaydi. Demak, ijtimoiy tarmoq diskursi jamiyatning madaniy ongini aks ettiruvchi muhim lingvokulturologik hodisadir.

Ijtimoiy tarmoq tilining lingvokulturologik xususiyatlari. Ijtimoiy tarmoqlarda shakllanayotgan til o'ziga xos lingvokulturologik belgilar bilan tavsiflanadi. Avvalo, bu makonda milliy madaniyat elementlari global madaniy tendensiyalar bilan uyg'unlashadi. D. Crystal (2006) internet tilining tabiatiga to'xtalib, "raqamli muhitdagi til qisqalik, emotsionallik va multimodallik bilan ajralib turadi", deb yozadi.

Raqamli kommunikatsiyaning tezkor rivojlanishi va yangi til hodisalarining paydo bo'lishi. Internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali kuniga milliardlab foydalanuvchilar muloqot qilmoqda. Natijada, qisqartmalar (LOL, BRB), emoji va stickerlar, meme va hashtaglar, audio-vizual diskurs kabi yangi til birliklari shakllanmoqda. Bu birliklar klassik tilshunoslik doirasidan chiqib, madaniy kontekstda yangicha ma'no kasb etmoqda. Tadqiqot o'tkazmasdan ularning lingvokulturologik tabiati ochilmaydi.

Milliy va global madaniyat o'zaro ta'sirining kuchayishi. Ijtimoiy tarmoqlar ingliz tiliga asoslangan global madaniyatni (memlar, trendlar, inglizcha iboralar) milliy tillarga (shu jumladan o'zbek tiliga) singdirib boradi. Masalan, o'zbek segmentida "chill", "vibe", "cringe" kabi so'zlar yoki "#uzbekistan", "#milliyqadriyatlar" kabi hashtaglar orqali milliy madaniy kodlar global diskurs bilan uyg'unlashmoqda. Bu jarayon milliy til va madaniyatga tahdid solishi mumkin yoki aksincha, uni boyitishi mumkin – buni faqat lingvokulturologik tahlil aniqlay oladi.

Jamiyat mentaliteti va madaniy qadriyatlarining o'zgarishi. Ijtimoiy tarmoqlar tili foydalanuvchilarning dunyoqarashini shakllantiradi: qisqa, emotsional, vizual va interaktiv bo'lishi orqali an'anaviy chuqur tafakkurni qisqartirishi mumkin. Shu bilan birga, u ijtimoiy muammolarni (gender, ekologiya, milliy o'zlik) yangicha ifodalash imkonini beradi. Tadqiqot ushbu bog'liqlikni ochib, jamiyatning raqamli mentalitetini tushunishga yordam beradi.

Ilmiy bo'shliqning mavjudligi. An'anaviy lingvistika internet-diskursni yetarli darajada o'rganmagan. Lingvokulturologiya nuqtai nazaridan esa ijtimoiy tarmoqlar tili hali to'liq tizimlashtirilmagan, ayniqsa o'zbek va Markaziy Osiyo kontekstida.

Ta'lim va til siyosati. Raqamli tilni o'rganish yosh avlodning til madaniyatini shakllantirishda, o'zbek tilini saqlash va rivojlantirish dasturlarida qo'llaniladi. *Interkultural kommunikatsiya.* Global va milliy madaniyat uyg'unligini tushunish xorijiy tillar o'qitishida, turizm va diplomatiyada yordam beradi. *Media va ijtimoiy boshqaruv.* Davlat va jamoat tashkilotlari ijtimoiy tarmoqlarda samarali diskurs yuritish, fake news va madaniy buzilishlarga qarshi kurashish uchun ushbu tadqiqot natijalaridan foydalanadi. *Kognitiv va psixologik jihatlar.* Til orqali ifodalanadigan emotsiyalar va madaniy stereotiplarni tahlil qilish ijtimoiy-psixologik muammolarni hal etishga hissa qo'shadi.

Shuningdek, ijtimoiy tarmoq tilida emotsional-ekspressiv vositalar alohida faollikka ega. Emoji, stiker, memlar va grafik belgilar orqali foydalanuvchilar nafaqat axborot, balki madaniy munosabat va bahoni ham ifoda etadi. Ijtimoiy tarmoq tilini lingvokulturologik jihatdan o'rganish jamiyatdagi madaniy jarayonlarni chuqur anglash imkonini beradi. N. Faircloughning (1992) fikricha, "diskurs ijtimoiy o'zgarishlarning nafaqat natijasi, balki ularning faol ishtirokchisidir". Shu bois ijtimoiy tarmoqlardagi til birliklari jamiyat tafakkuri va madaniy transformatsiyalarini aniqlashda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Bundan tashqari, bunday tadqiqotlar yosh avlod nutqi, ularning madaniy qarashlari va identifikatsiya jarayonlarini o'rganishda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Ijtimoiy tarmoqlar tilining lingvokulturologik tahlili til siyosati, ta'lim va madaniyatlararo muloqot sohalarida ilmiy asoslangan xulosalar chiqarishga yordam beradi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy tarmoqlardagi til birliklari jamiyatdagi madaniy o'zgarishlar, qadriyatlar tizimidagi transformatsiyalar va ijtimoiy ong rivojini aniqlashda muhim manba bo'lib xizmat qiladi. Umuman olganda, ijtimoiy tarmoq tili lingvokulturologik jihatdan izchil va tizimli o'rganilishi lozim bo'lgan muhim ilmiy obyekt bo'lib, kelgusida ushbu yo'nalishda olib boriladigan tadqiqotlar zamonaviy tilshunoslik va madaniyatshunoslik fanlarining rivojiga salmoqli hissa qo'shishi shubhasiz.

Ijtimoiy tarmoq tili zamonaviy jamiyatning lingvistik va madaniy taraqqiyotini aks ettiruvchi murakkab va ko'p qirrali hodisa hisoblanadi. Raqamli kommunikatsiya makonida shakllanayotgan nutq birliklari nafaqat axborot uzatish vazifasini bajaradi, balki foydalanuvchilarning milliy mentaliteti, madaniy qadriyatlari, ijtimoiy tajribasi va dunyoqarashini ham ifodalaydi. Shu jihatdan ijtimoiy tarmoq tilini lingvokulturologik nuqtayi nazardan tadqiq etish zamonaviy tilshunoslik fanining dolzarb va istiqbolli yo'nalishlaridan

biri hisoblanadi. Maqolada ijtimoiy tarmoq tilining lingvokulturologik xususiyatlari, jumladan, emotsional-ekspressiv vositalarning faolligi, multimodallik, kod-almashuv hodisasi hamda milliy va global madaniyat elementlarining o'zaro uyg'unlashuvi ilmiy asosda yoritildi. Ushbu jihatlar ijtimoiy tarmoq tilining an'anaviy nutq shakllaridan farq qiluvchi o'ziga xos madaniy-diskursiv xususiyatga ega ekanini ko'rsatadi.

Xulosa qilib aytganda, ijtimoiy tarmoq tilini lingvokulturologik jihatdan tadqiq etish zamonaviy tilshunoslikning muhim va istiqbolli yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy tarmoqlarda shakllanayotgan til birliklari nafaqat kommunikativ vosita, balki muayyan jamiyatning madaniy qadriyatlari, mentaliteti va ijtimoiy xulq-atvorini ifodalovchi muhim omil sifatida namoyon bo'ladi.

Ijtimoiy tarmoq tilida kuzatilayotgan qisqartmalar, emojilar, memlar va yangi leksik birliklar tilning dinamik rivojlanayotganligini, uning zamonaviy kommunikativ ehtiyojlarga moslashayotganini ko'rsatadi. Shu bilan birga, mazkur birliklar orqali milliy va global madaniyat unsurlarining o'zaro ta'siri, madaniy kodlarning transformatsiyasi va yangi identifikatsion belgilar shakllanayotgani aniqlanadi.

Lingvokulturologik yondashuv ijtimoiy tarmoq tilidagi mazmuniy qatlamlarni chuqurroq ochib berishga, undagi yashirin semantik va pragmatik ma'nolarni aniqlashga imkon yaratadi. Bu esa tilni faqat struktura sifatida emas, balki madaniy fenomen sifatida ham o'rganish zarurligini tasdiqlaydi.

Shuningdek, tadqiqot ijtimoiy tarmoq tilining an'anaviy til me'yorlariga ta'sir ko'rsatayotganini, ayrim hollarda esa ularning soddalashuvi va transformatsiyasiga olib kelayotganini ko'rsatdi. Bu holat til siyosati, til madaniyati va normativlik masalalarini qayta ko'rib chiqishni taqozo etadi.

Umuman olganda, ijtimoiy tarmoq tilini lingvokulturologik tahlil qilish orqali zamonaviy jamiyatning kommunikativ modeli, madaniy

o'zgarishlari va global integratsiya jarayonlari haqida muhim ilmiy xulosalarga kelish mumkin. Mazkur yo'nalishdagi tadqiqotlarni yanada

chuqurlashtirish esa til va madaniyat o'rtasidagi murakkab munosabatlarni kengroq yoritishga xizmat qiladi.

References:

1. Maslova, V. A. (2001). *Lingvokulturologiya*. Moscow: Akademiya.
2. Karasik, V. I. (2002). *Yazyk i lichnost'*. Volgograd.
3. Teliya, V. N. (1996). *Russkaya frazeologiya v kontekste kul'tury*. Moscow.
4. Crystal, D. (2006). *Language and the Internet*. Cambridge: Cambridge University Press.
5. Fairclough, N. (1992). *Discourse and social change*. London: Polity Press.
6. O'zbek tilining izohli lug'ati. (2020). Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi.